

BONEN, EEN BELANGRIJKE TEELT IN EUROPA

Na erwten zijn groene bonen de tweede belangrijkste groenteteelt voor verwerking in Europa. Het Europese areaal bedraagt ongeveer 37.000 ha voor de diepvries- en 20.000 ha voor de conservenindustrie. Er worden ongeveer 400.000 ton bonen ingevroren en 220.000 ton verwerkt in conserven. – *Patrick Meulemeester, tuinbouwconsulent Boerenbond*

Volgens de Wereldvoedselorganisatie FAO (Food and Agriculture Organization) is China de grootste producent van groene bonen ter wereld, met een geschat geogst areaal van 625.000 ha. In Europa is Frankrijk de belangrijkste producent. Bij onze zuiderburen teelt men ongeveer 26.000 ha groene bonen, die bestemd zijn voor beide afzetmarkten (vers- en industrie-markt) met een productie van

330.000 ton. Dit is een daling met 600 ha ten opzichte van 2013. In België worden bonen vooral voor de diepvriesindustrie geteeld. Het areaal voor 2013 wordt geraamd op 8200 ha (tabel 1). Voor 2014 wordt een daling verwacht met 400 ha. Het grootste gedeelte wordt in Wallonië geteeld. De Belgische telers staan dus in voor 25% van de Europese productie van diepvriesgroenten (of 98.000 ton). De diepvriesverwerkers contracteren

14.000 ha bonen. Behalve in ons land kopen zij ook bonen aan in Frankrijk en Nederland. Het aandeel van de Belgische verwerkers wordt geraamd op 40%. Voor bloemkool, spinazie en prei ligt dit aandeel boven 50%.

Een risicovolle teelt

De bonenteelt komt bij ons vooral voor op bedrijven in het kader van vruchtafwisseling, heel vaak ook in combinatie met een

Tabel 1 Areaal- en prijsevoluties voor groene bonen sinds 2004. - Bron: Oppervlakteramingen Vegebe & Oeifl

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Areaal verwerkt in België (ha)	12.000	12.200	11.800	12.600	13.200	10.800	12.000	13.700	12.700	14.300
Areaal geteeld in België (ha)	9.200	9.200	9.000	8.800	8.800	7.800	8.000	8.100	7.800	8.200
Contractprijs fijne bonen (euro/ton)	162	149	149	159	183	183	165	175	185	195
Evolutie contractprijs (%)		-8		6,7	15,1		-9,8	6,1	5,8	5,5

voorteelt. Bonen kunnen dan ook gemakkelijk eens worden weggelaten uit het teeltplan. Ze zijn zeer weersafhankelijk. Voor een vlotte groei hebben ze wel wat warmte nodig, maar bij extreme hitte kunnen de bloemknoppen verdrogen. Daardoor kan de productie veel lager uitvallen. Het is ook een zeer ziektegevoelige teelt. Tijdig ingrijpen tegen de peulziekten sclerotinia en botrytis is nood-

.....
Teeltervaring en een goed contact met de afnemer is enorm belangrijk.

zakelijk. Bij late bonen, die soms meer groeien in natte weersomstandigheden, kan de kost voor gewasbeschermingsmiddelen gevoelig oplopen. Ondanks de korte teelt- en oogstperiode verschillen de opbrengsten en aansluitend het financiële resultaat zeer sterk van periode tot periode. Toch blijven bonen op veel bedrijven het alternatief om het teeltplan op te vullen of om te schuiven met percelen.

Rentabiliteit onderhevig aan grote fluctuaties

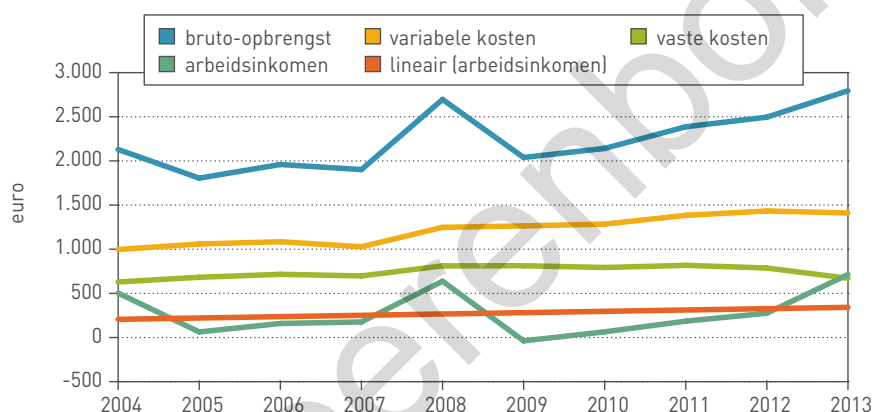
De rentabiliteit van bonen hangt heel sterk af van de opbrengst. Aangezien die sterk kan schommelen naargelang van de invloeden van het klimaat, blijft dit een risicovolle teelt. In figuur 1 kun je vaststellen dat goede en slechte jaren elkaar afwisselen. Sinds 2004 waren er voor de bonentelers gemiddeld gezien meer slechte dan goede jaren. Veelal lag het gemiddelde arbeidsinkomen/ha lager dan 200 euro/ha. In de betere jaren werd een arbeidsinkomen tussen 500 en 700 euro/ha behaald. Het gemiddelde arbeidsinkomen ligt sinds 2004 op ongeveer 275 euro/ha, maar is zoals reeds aangegeven sterk wisselend van regio tot regio. Dit gemiddelde resultaat is helemaal niet goed, waardoor het risicovolle karakter van deze teelt wordt bevestigd. Na een goed jaar (zoals 2004 en 2008) wordt de sector vaak geconfronteerd met een sterke prijsdaling. Dit was zo in 2005 en 2010. Het effect op de rentabiliteit is duidelijk weergegeven in figuur 1. Na een prijsdaling is een langere periode nodig om het prijsniveau terug omhoog te brengen. Als dit herstel te traag verloopt en dit samen-

valt met een tegenvallende oogst (zoals in 2007 en 2009), dan blijft de bonenteelt er een met een lage rentabiliteit.

Kosten in de lift

Sinds 2004 zijn de kosten met meer dan 30% gestegen, vooral na 2008. De totale kostprijs bedraagt ongeveer 2250 euro/ha. Om een aanvaardbaar arbeidsinkomen te halen, moet ofwel een heel hoge produc-

alles duurder wordt op een landbouwbedrijf merken we aan het feit dat de vaste kosten, vooral wegens van pacht en machinekosten, met ongeveer 20% stegen. Bonen blijft dus een risicoteelt, waarbij de ervaring van een producent met zijn opbrengst en contact met de afnemer van doorslaggevend belang zijn om de teelt al dan niet voort te zetten. Zowel producenten als afnemers moeten

Figuur 1 Evoluties omzet, kosten en arbeidsinkomen voor bonen - Bron: Tiber-boekhoudingen Boerenbond

Bonen blijft een risicoteelt, waarbij de ervaring van een producent met zijn opbrengst en contact met de afnemer van doorslaggevend belang zijn om de teelt al dan niet voort te zetten.

tie/ha worden behaald, ofwel moet de contractprijs stijgen. De variabele kosten zijn sinds 2004 toegenomen met 45%. Dit was vooral merkbaar in de kosten voor gewasbeschermingsmiddelen (verdubbel) en onderhoud (verdrievoudigd). Dat

beseffen dat bonen telen meer kosten met zich meebrengt dan alleen de directe kosten. Een producent moet zijn vaste kosten nu eenmaal afschrijven over zijn volledige areaal. ■

STREVEN NAAR GOEDE KWALITEITSBONEN

Aan de voet van de Kemmelberg ligt het lieflijke dorpje Wulvergem, een deelgemeente van Heuvelland. Antoine Leterme en zijn echtgenote Liesbet Wicke baten er een gemengd bedrijf uit met bonen als welkome vruchtafwisseling in de teeltrotatie. – Jan Van Bavel

In 1994 namen Antoine en Liesbet Leterme-Wicke het typische akkerbouwbedrijf (met aardappelen, granen, suikerbieten, maïs en raaigras) van Antoines ouders in Wulvergem over. Het koppel heeft 4 kinderen: Josephine (18), Justine (17), Aurélie (13) en Camille (10). Een medewerker helpt voltijds bij de werkzaamheden op het bedrijf. Vermits Liesbets ouders een melkveebedrijf hadden, koos hun dochter ervoor om deze bedrijfstak op het gemengde bedrijf voort te zetten. Het koppel melkt Holsteinkoeien die gehuisvest zijn in een potstal. De melk wordt door Milcobel opgehaald.

Gelijklopende evolutie

“We volgen de koeien samen op, maar de melkveestaf is toch vooral Liesbets domein; ik ben immers meer op het veld te vinden”, verduidelijkt Antoine de taak-

.....
Magnesiumhoudende meststoffen zijn goed voor het bladgroen van het bonengewas.
.....

verdeling. “Mijn ouders teelden op hun akkerbouwbedrijf al zo’n 3 jaar bonen en erwten. Aanvankelijk verbouwden we op de percelen akkerbouwteelten. Maar in die periode kenden de diepvriesfabrieken rond Roeselare een expansieve groei. Ons bedrijf evolueerde mee door hun toenemende vraag naar groenten. Zo besloten we om ook spinazie, wortelen en knolselder te telen”, verklaart Antoine de keuze voor vollegrondsgroenten als uitbreiding van hun teeltplan. Alle groenten worden

door de diepvriesfabrieken Pinguin en Westfro vermarkt. “De samenwerking verloopt prima. We werken met jaarcontracten met een op voorhand vastgelegde prijs per kg. Intussen leveren we al bijna 25 jaar aan Pinguin. Mijn vader is daarmee gestart toen hij erwten begon te telen, en onze erwten gaan nu nog steeds naar hen.”

Teeltproces

Antoine teelt de bonenrassen Proton (voor Pinguin) en Kendo (voor Westfro). “Als voortteelt planten we raaigras voor het melkvee, erwten of spinazie. Na de teelt zaaien we een groenbedekker (meestal mosterd) in of opnieuw raaigras. Onze stalmost voeren we op de akkers, dat is goed voor het koolstofgehalte (humuslaag) in de bodem. Al onze percelen zijn ook volledig machinaal gedraineerd. “Het zaaien van de bonen gebeurt in opdracht

van de fabrieken door een loonwerker. Vermits de teelt maar 3 maanden duurt, werken we met 2 zaaiperiodes. De eerste zaai gebeurt meestal tussen 10 en 20 juni, de tweede tussen 5 en 10 juli. 20 juli wordt algemeen gezien als de uiterste zaai-datum. Door het risico op nachtvorst in oktober is later zaaien geen optie. De plant groeit snel; na 5 weken verschijnen de eerste bloempjes al op de vruchten. Het oogsttijdstip hangt af van de zaaidatum en situeert zich van eind augustus tot begin oktober. Beregenen hoeft meestal niet. Ik hecht wel veel belang aan een goede bodemstructuur, zodat de planten veel langer kunnen overleven tijdens een droge periode. Dankzij een goede waterhuishouding en een goed humusgehalte kan de bodem veel langer zijn vocht afgeven. De grond varieert hier in de streek van leem tot zandleem. Dat is ideaal voor het telen van bonen, bij kleigrond is dat veel moeilijker. Zo vlug mogelijk na het zaaien, diezelfde dag nog of de dag nadien, pas ik een eerste onkruidbestrijding toe met Centium (150 cc) en Dual Gold (0,5 l). Nadat de bonen hun eerste echte blad krijgen, volgt een

Bonen groeien snel, na 5 weken verschijnen de eerste bloempjes al op de vruchten.

tweede toepassing met Basagran en Etomat. Die bespuiting probeer ik 's avonds uit te voeren. Zo kunnen we onkruiden als melganzenvoet en zwarte nachtschade onder controle houden. Dit jaar heb ik voor het eerst de combinatie Luna Privilege + Topsin M ingezet als fungicide, met een goed resultaat als gevolg. Bij droog weer zou enkel Rovral kunnen volstaan. Een tweede toepassing werd uitgevoerd met de combinatie Cantus + Rovral. In het begin van de teelt

is droog weer voor het wortelstelsel ideaal, zodra het gewas zich na 3 à 4 weken begint te ontwikkelen is regelmatig regen aangewezen."

Ervaring loont

Antoine heeft intussen al meer dan 20 jaar ervaring in het telen van bonen. In die periode heeft hij de rassen positief zien evolueren wat resistentie en opbrengst betreft. "Ik vind het geen moeilijke teelt, maar je moet er uiteraard wel aandacht aan besteden. Zo loop ik toch wel 1 à 2 keer per week door de rijen om het gewas te inspecteren. Bij alle groenteteelten meng ik bij de fungiciden graag een magnesiumhoudende meststof, die goed is voor het bladgroen (fotosynthese).

groeien snel, want bij warm weer zijn de zaadjes de volgende dag al gekiemd."

Bedrijfsvoering voortzetten

Antoine en Liesbet willen hun huidige bedrijfsvoering graag voortzetten. "Bonen passen goed in de teeltrotatie op ons bedrijf. We streven zo veel mogelijk naar kwaliteitsvolle bonen. Ik probeer graag nieuwe teeltmethodes uit en vind het telkens een uitdaging om die goed uit te voeren. Want als je geen uitdagingen hebt, zal je ook niets bijleren. In overleg met de diepvriesfabrieken hebben we in het verleden ook al 'nieuwe' teelten zoals pastinaak en gele wortelen uitgetest. Verder hebben we ook al eens 4 à 5 jaar pompoenen geteeld voor Pinguin. Maar

FAMILIE LETERME

Leeftijd: Antoine (41) en Liesbet (42)
 Gemeente: Wulvergem (Heuvelland)
 Specialisatie: gemengd bedrijf met melkvee, akkerbouw en volleggrondsgroenten (bonen, erwten, spinazie, wortelen, knolselder)

De familie Leterme teelt al bijna 25 jaar bonen.

Bonen is wel een erosiegevoelige teelt. Wij waren hier in de streek een van de eersten die ploegloos boerden, dat doen we intussen bijna 8 jaar. Drie vierde van onze percelen worden niet geploegd. Voor bonen doen we dat wel, want anders bestaat het risico dat de bovenste grondlaag in de zomer te veel uitdroogt. Voor een gelijkmatige start van de teelt proberen we de bonenpercelen op dezelfde dag te ploegen, zodat er ondiep gezaaid kan worden in de vochtige grond. Bonen

dat verliep niet altijd even vlot en bovendien gaat het dan om heel kleine arealen. Ondanks dat we het heel druk hebben met ons bedrijf en de opvoeding van onze kinderen, proberen we veel te lezen over groenten, akkerbouw en melkvee, want daar steken we toch altijd iets van op. Aan opvolging denken we momenteel nog niet. Onze dochters zijn ook nog vrij jong, dus we zien wel of iemand van hen later het bedrijf wil voortzetten." ■

BELGISCHE PIONIER IN DIEPVRIESGROENTEN

Pinguin vestigde zich als eerste van een tiental diepvriesbedrijven rond Roeselare. Na erwten zijn bonen de belangrijkste groente die het bedrijf verwerkt. We spraken met Matthias Boucquey, agronoom en manager bij het Agriculture Department van Pinguin Foods. – *Jan Van Bavel*

In 1965 richtten de West-Vlaamse broers André, Georges en Frans Dejonghe het bedrijf Pinguin op, dat groenten leverde aan de Nederlandse conservenijverheid. Nadat ze een Nederlandse ondernemer ontmoetten die spinazie invroor, vervoerden ze in België geoogste erwten naar Nederland om ze daar in te vriezen. Tot de broers zelf een kleine fabriek in Westrozebeke bouwden, waar ze het eerste jaar al 380 ton groenten invroren. “In feite waren ze de pioniers van de groenteverwerkende diepvriesindustrie en de drijvende kracht achter de meer dan 10 diepvriesfabrieken die zich in en rond Ardoorie, Roeselare en

Staden vestigden”, vertelt Matthias Boucquey.

Van Pinguin tot Greenyard Foods

In 1992 droegen de oprichters de fakkel over aan hun kinderen Koen, Jan en Herwig Dejonghe. Drie jaar later ging Pinguin de internationale toer op. Samen met Franse landbouwers en het Engelse bedrijf Fisher Frozen Foods richtte het bij Bordeaux de joint-venture Légum'land Surgelés op. Daarna volgden overnames in het Verenigd Koninkrijk en in 2009 zag de PinguinLutosa Food Group het levenslicht. In 2011 nam deze groep Scana Noliko en de groep d'Aucy Frozen Foods

over. De verkoop van de aardappelafdeling Lutosa in 2013 betekende de start van Greenyard Foods, een internationale voedingsgroep die focust op de productie en levering van oogstverse groenten en fruit in diepvriesverpakking of conserven (blik en bokaal) én kant-en-klare diepvries- en conservenbereidingen. “In deze groep werken we onder de verwerkende eenheid ‘Pinguin Flanders’ samen met onze collega’s in Comines (Frankrijk)”, aldus Matthias. “Zij telen extrafijne bonen onder irrigatie en wij fijne en middelfijne bonen. Zo wordt het teeltgebied gespreid. In totaal telen meer dan 500 landbouwers uit België, Nederland en Frankrijk zo’n

6000 ha vollegrondsgroenten voor onze fabriek in Westrozebeke. Opvallend in onze verkoopcijfers is dat bonen de laatste jaren erwten steeds meer naar de kroon steken." Pinguin telt 13 productiesites in de vruchtbaarste landbouwgebieden van Europa: België, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk, Polen en Hongarije. "In Westrozebeke vriezen we een uitgebreid gamma aan groenten in, waaronder vooral erwten, bonen, spinazie, wortelen en bloemkool. Belangrijk is ook het gamma van groentemixen en soepgroenten."

Uniek teeltopvolgingssysteem

Om een optimale kwaliteit en traceerbaarheid van de producten te garanderen, controleert Pinguin elke stap, van de landbouwer tot de consument. "We kopen het bonenzaad bij diverse zaadhuizen. De uitzaai wordt via een loonwerker gespreid van mei tot half juli. De loonwerker spreekt best met de landbouwer de cruciale zaaidiepte af. We kiezen zelf de zaadvariëteit aan de hand van zijn opbrengst, de vroegheid, de maat, resistenties en de streek waarin we willen zaaien. Naast de ziekten sclerotinia en botrytis vormen de onkruiden zwarte nachtschade en vooral het agressieve datura de laatste jaren steeds meer een probleem. De 'appels' van deze plant zijn giftig, daarom moet dit onkruid meteen uit het veld verwijderd en vernietigd worden, anders mag er niet worden geoogst. Ons agro-team werkt nauw samen met de landbouwers om per teelt en via een verplicht teeltrapport per veld contracten met alle aspecten rond kwaliteit en de groei op te stellen. Sinds begin dit jaar werken we met een teeltopvolgingssysteem met tablets. We inventariseren alle belangrijke informatie over de percelen, zoals ziektes en opbrengsten. Die geven we door in de aanvoerplanning. Elk veld is ingegeven in de gps; onze loonwerkers zaaien de perce-

len met gps-geleide tractoren en ook bij het oogsten kunnen er geen fouten meer gebeuren. Zo kunnen we vanop het veld de kwaliteit in de fabriek sturen. Via onze tablets kunnen we ook de voorraad bonen in de fabriek checken. Elke vrachtwagen die aankomt aan de fabriek krijgt een code, die tot op het einde van de keten behouden blijft. Zo kunnen we de voorraad, indien gewenst, dag en nacht bijsturen. De bedoeling is om een goed gestructureerde teeltopvolgving uit te bouwen." Dat beaamt ook Herwig Dejonghe, Chief Operations Officer bij Pinguin. "Mechanisatie is dé trend bij alle groentegewassen;

.....

Met tablets wordt de kwaliteit van de aangevoerde groenten al vanop het veld gestuurd.

.....

zeker in Frankrijk, waar we met grote percelen werken. Daarom wisselen we veel kennis uit, niet alleen intern maar ook met de Franse sectororganisatie Unilet, onze Franse en Engelse collega's, de beroepsorganisatie Vegebe, Ingro en via het onlangs opgerichte Platform Industriegroenten. Intussen voeren we het agrobielid op groepsniveau door. De stijgende volumes van de laatste jaren tonen aan dat de verwerking van bonen in diepvriesverpakkingen en conserven bij de consument sterk aanvaard is."

Van oogst tot verwerking

Pinguin informeert de telers steeds telefonisch als er geoogst wordt. "Zowel bij de zaai als bij de oogst door een door ons aangeduide loonwerker hebben we liefst dat de landbouwer erbij is. Bij problemen kan men dan meteen een

beslissing nemen. De loonwerkers kunnen oogsten met 4 diverse oogstmachines. Gemiddeld oogst zo'n machine in 2 uur tijd 1 ha, goed voor zo'n 15 ton bonen. Bij aankomst in de fabriek worden de bonen gewogen en meteen visueel gecontroleerd, al dan niet met een staalname. Ze krijgen een kwaliteitsclassificatie en een lotnummer, dat wordt gevolgd tijdens het volledige productieproces. Daarna worden de bonen machinaal ontsteend, ontrost, onttopt, meermaals gesorteerd, grondig gewassen, geblancheerd, afgekoeld en zo snel mogelijk ingevroren. Het volledige productieproces

Matthias Boucquey is manager Agriculture Department bij Pinguin Foods.

duurt zo'n 45 minuten. Nadien worden de bonen gestockeerd in houten containers met meerdere plasticlagen, geseald en in de diepvries bewaard tot ze een bestemming krijgen en worden verpakt. Vervolgens worden ze in diepvriesvrachtwagens naar de externe stockage in Boezinge vervoerd, vanwaaruit ze verder worden gedistribueerd. Al die tijd wordt de koude ketting niet verbroken."

Afzet

Met de 8 volledig geautomatiseerde verpakkinglijnen kunnen ongeveer 400 ton bonen per dag worden verpakt. "Van onze totale productie blijft 85% in de EU. Op groepsniveau werden er dit jaar 55.000 ton bonen op een totaal verkoopcijfer van 450.000 ton groenten ingevroren. Als opportuniteit voor de toekomst zien we vooral de valorisatie van nevenstromen, waarmee we op korte termijn grote resultaten hopen te behalen. Daarnaast spelen we verder in op specifieke vragen van en teelten voor onze klanten." ■

PINGUIN FOODS

Gemeente: Westrozebeke
 Specialisatie: diepgevroren groenten en gebruiksklare bereidingen
 Personeel: 350 medewerkers (Pinguin België)
 Website: www.pinguinfoods.com

